

**Третій шимпанзе. Еволюція і
майбутнє тварини, що
зветься людина**

КУПИТИ

Ми, людські істоти, поділяємо з шимпанзе 98% генів. Утім, на нашій планеті людина є домінуючим видом. Люди заснували цивілізації та релігії, розвинули складні та різноманітні форми спілкування, оволоділи науками, побудували міста та створили запаморочливі витвори мистецтва, тоді як шимпанзе так і залишились тваринами, які переймаються переважно потребами виживання. Як так сталось, що лише 2% відмінностей в ДНК призвели до такої різниці між найближчими еволюційними родичами? У цій захопливій, провокаційній, пристрасній, напрочуд цікавій книзі відомий лауреат Пулітцерівської премії, письменник і вчений Джаред Даймонд розповідає, як надзвичайна тварина, що зветься людина, за неймовірно короткий проміжок часу розвинула здатність правити світом... і створила засоби для його безповоротного знищення.

ЗМІСТ

Пролог.....	7
Частина I. ПРОСТО ОДИН З ВИДІВ ВЕЛИКИХ ССАВЦІВ	19
1. Розповідь про трьох шимпанзе	23
2. Великий стрибок уперед	43
Частина II. ТВАРИНА З ДИВНИМ ЖИТТЄВИМ ЦИКЛОМ	75
3. Еволюція сексуальності людини	84
4. Наука про перелюбство	107
5. Як ми обираємо супутників життя та статевих партнерів	125
6. Статевий добір і походження людських рас	140
7. Чому ми старіємо і помираємо?	156
Частина III. УНІКАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДИНИ	175
8. Мости до людської мови	180
Додаток. Неомеланезійська мова в одному легкому уроці .	215
9. Тваринне походження мистецтва	217
10. Благословення і прокляття сільського господарства	233
11. Чому ми куримо, вживаємо алкогольні напої та небезпечні наркотики	248
12. Самотні в перенаселеному Всесвіті	264

Частина IV. ЗАВОЙОВНИКИ СВІТУ	281
13. Останній перший контакт	287
14. Випадкові завойовники	302
15. Коні, хети та історія	319
Додаток. Протоіндоевропейська байка	350
16. Чорно-біле	353
Додаток. Політика деяких відомих американців щодо індіанців	389
Частина V. МИТТЄВИЙ РОЗВОРОТ ПРОГРЕСУ	391
17. Золота доба, якої ніколи не було	398
18. Бліцкриг і День подяки в Новому Світі	426
19. Друга хмар	438
Епілог	456
Додаткова література	463
Подяки	484
Алфавітний покажчик	486

ПРОЛОГ

Зрозуміло, що люди відрізняються від усіх інших тварин. Водночас очевидно, що ми є окремим видом великих ссавців аж до найдрібніших деталей побудови наших тіл та молекул. У цій суперечності криється найцікавіша особливість людського виду. Це

всім відомо, проте нам досі важко зрозуміти, як вона виникла і що означає.

З одного боку, між нами та всіма іншими видами начебто лежить нездоланна прірва, про що свідчить визначення окремої категорії під назвою «тварини». Воно означає, що ми вважаємо багатоніжок, шимпанзе та молосків видами живих істот, що поділяють певні характерні ознаки одне з одним, проте не мають властивостей, характерних виключно для людини. До цих унікальних людських характеристик належить здатність розмовляти, писати та будувати складні машини. У забезпеченні життєдіяльності ми використовуємо інструменти, а не виключно голі руки. Більшість із нас носить одяг, насолоджується мистецтвом, має релігійні вірування. Ми розселились по всій Землі, використовуємо значну частину її енергетичних та харчових ресурсів і освоюємо океанські глибини та космос. Ми також унікальні щодо наших більш зловісних характерних особливостей, включно з геноцидом, застосуванням тортур, залежністю від токсичних наркотиків і масовим винищенням інших видів. Хоча кілька видів тварин мають у рудиментарній формі один або два із цих атрибутів (напри-клад використання інструментів), навіть із цього погляду ми їх значно випереджаємо.

Таким чином, з практичної та юридичної точок зору люди не є тваринами. Коли в 1859 р. Дарвін побіжно припустив, що людина еволюціонувала від мавпи, не дивно, що більшість людей вважала його теорію абсурдною і була впевнена в тому, що людина - результат Божественного творіння. В цьому досі переконані багато людей, зокрема чверть усіх випускників американських коледжів. З другого боку, ми, очевидно, є тваринами зі звичайними частинами тіла тварин, їхніми молекулами та генами. Навіть зрозуміло, до якого конкретно виду тварин ми належимо. Зовні ми настільки схожі на

шимпанзе, що анатоми XVIII століття попри віру в Божественне творіння вже могли б розпізнати спорідненість наших видів. Уявіть собі, що кількох звичайних людей роздягли, позбавили інших аксесуарів та мови, і, не змінюючи їхню анатомію, залишили їм лише здатність щось бурмотіти, але не розмовляти. Якщо їх помістити у клітку в зоопарку поруч із шимпанзе, то відвідувачі зоопарку, нормально вдягнені люди, які володіють мовою, побачили б у цих безмовних істотах те, чим вони є насправді — шимпанзе з малою кількістю волосяного покриву і прямою поставою. Зоолог із космосу без вагань відніс би людину до третього виду шимпанзе разом із карликовим шимпанзе Заїру та звичайним шимпанзе решти тропічної Африки.

Молекулярно-генетичні дослідження останніх років показали, що ми досі маємо понад 98% спільних генів із двома іншими видами шимпанзе. Загальна генетична відстань між нами та шимпанзе навіть менша, ніж відстань між такими близькоспорідненими видами птахів, як червонокий та білокий віреони, або вівчарик весняний та вівчарик-ковалик. Тож ми все ще є носіями більшої частини нашого старого біологічного «спадку». З часів Дарвіна було виявлено скам'янілі кістки сотень істот, які були проміжними еволюційними ланками між людиноподібними мавпами та сучасними людьми; ці переконливі факти унеможливили заперечення щодо походження людини. Наша еволюція від мавп, яка колись здавалась абсурдною ідеєю, отримала беззаперечні докази.

Проте відкриття багатьох «відсутніх ланок» зробили проблему ще більш захопливою, так і не вирішивши її повністю. Кілька шматочків нового «багажу», якого ми набули — 2% наших генів, які відрізняються від генів шимпанзе, мають бути відповідальними за всі наші начебто унікальні особливості. У нашій новітній еволюційній історії вельми швидко відбулися певні невеликі зміни зі значними наслідками. Насправді ще 100 000 років тому 300-лог з космосу

розглядав би нас як ще один вид великих ссавців. Звісно, у нас з'явилося кілька цікавих поведінкових особливостей, зокрема використання вогню і залежність від знарядь праці, але вони здалися б інопланетянам не більш цікавими, ніж навички бобрів чи наметників. Якимось чином протягом кількох десятків тисяч років — у проміжок часу, майже нескінченно довгий з позиції тривалості життя окремої людини, але мізерний в історії нашого виду — ми почали проявляти якості, які зробили нас унікальними та вразливими.

Які ж саме ключові інгредієнти зробили нас людьми? Оскільки наші унікальні властивості з'явилися зовсім недавно шляхом виникнення незначних змін, ці властивості, або принаймні їхні попередники, мають бути притаманними і тваринам. Що ж це за тваринні «попередники» мистецтва та мови, геноциду та наркотичної залежності?

Наші унікальні якості спричинили нашу нинішню біологічну успішність як виду. Жодна інша велика тварина не мешкає на всіх континентах і не розмножується в усіх середовищах існування: від пустель і Арктики до тропічних лісів. Жодна велика дика тварина не зрівняється з нами за чисельністю. Але серед наших унікальних якостей є дві, які нині ставлять під загрозу наше існування, — це схильності до вбивства одне одного та руйнації довкілля. Звісно, обидві схильності властиві іншим видам: леви та багато інших тварин вбивають собі подібних, тоді як слони

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ